

Restaura

Restauratie en conservatie van archeologische en historische voorwerpen

Restauratierapport van stenen grafkist 2
afkomstig uit de St. Annakerk te Aldeneik

RAM 2010-2

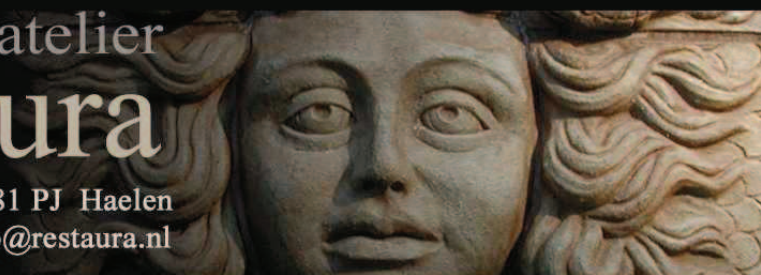

Restaura

Restauratieatelier
Restaura

Windmolenven 45 6081 PJ Haelen
0475 592947 info@restaura.nl

Algemene omschrijving van de witte grafkist uit de St. Annakerk te Aldeneik

De grafkist bevond zich min of meer centraal in het middenschip van de St. Annakerk en werd vrijgelegd tijdens een archeologisch onderzoek dat plaatsvond onder leiding van mevrouw A. Neskens, archeoloog van de Gemeente Maaseik.

De grafkist was ingegraven onder de vloer van de kerk. In de grafkist waren skeletdelen aanwezig. De grafkist is gebroken in meerdere losse delen. Ook de bodem is gebroken en de delen zijn uit hun oorspronkelijke positie geraakt. De losse delen waren deels in de grafkist bewaard en zijn deels geborgen tijdens het archeologisch onderzoek. De grafkist is oudtijds al beschadigd waarbij, tijdens het aanbrengen van een volgende grafkamer, delen van het voeteneinde zijn weggekappt. De nieuwere grafkamer is gemetseld met maaskeien waartussen zich nog enkele losgekapt delen van de stenen grafkist bevonden. De materiaalsoort van de grafkist betreft kalksteen. Het materiaal is zacht en broos, het breekt gemakkelijk hetgeen mede veroorzaakt is door het langdurig inwerken van optrekkend vocht. Gesteld kan worden

dat de grafkist in een slechte en instabiele toestand verkeert.

De kans op verbrekken van de breukvlakken en het ontstaan van nieuwe breuken is dan ook zeer reëel aanwezig. Hierbij ontstaat tevens het risico dat losse delen steeds slechter zullen passen en uiteindelijk niet meer in hun oorspronkelijke positie teruggezet kunnen worden.

Berging van de kalkstenen grafkist

De kalkstenen grafkist werd door de restauratoren van Restaura en-bloc geborgen. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een stalen schuif die onder de grafkist werd aangebracht. Voorafgaand aan het bergen van de grafkist werden eerst voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd waarbij het te bergen deel van de grafkist op stabiliteit werd gecontroleerd. Nadat het geheel voldoende gestabiliseerd was werd aan een lange zijde de stalen schuif onder het te bergen blok aangebracht. De afmetingen van het te bergen deel van de grafkist waren ongeveer 160 bij 70 cm. De losse delen van de grafkist werden apart geborgen.

De situatie in de kerk stond niet toe dat bij de berging gebruik gemaakt kon worden van een graafmachine waarmee het geborgen deel kon worden opgehesen en vervoerd. Derhalve werd het bergen en transporteren van de grafkist binnen de kerk met handkracht uitgevoerd. Voor de extra benodigde mankracht werd gezorgd door de firma Building n.v. die de restauratie aan het kerkgebouw uitvoerde.

De conditie van de klakstenen grafkist was zeer instabiel. De zijwanden waren kort boven de bodem afgebroken waarvan zich nog slechts enkele delen in hun juiste positie bevonden.

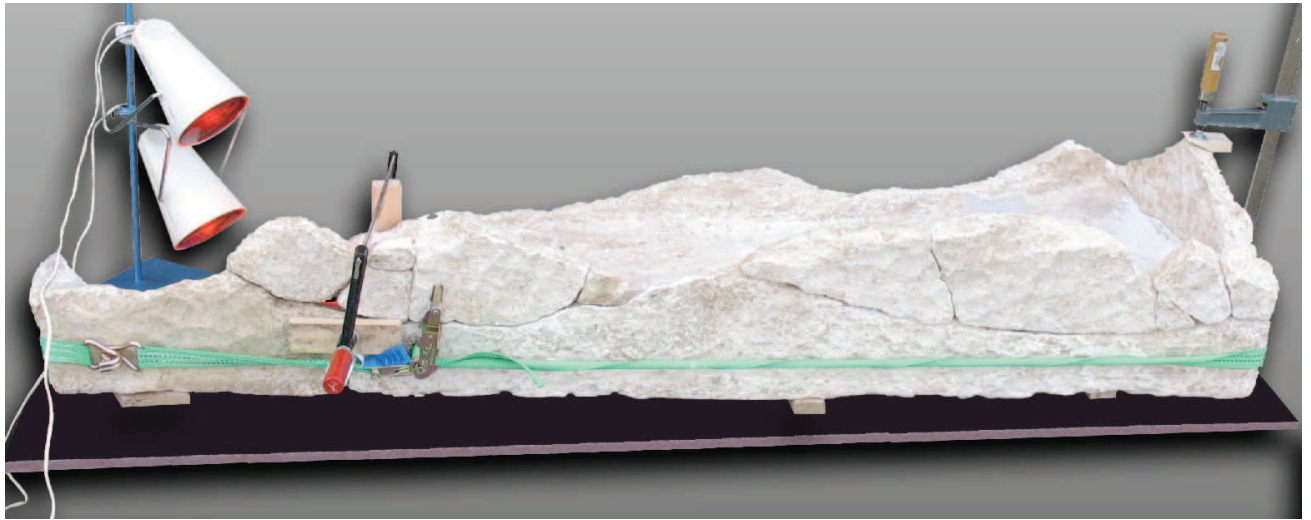
De breukranden waren verbrokken en er waren meerdere versplinterde delen aanwezig. Naast de delen die zich nog in en op de grafkist bevonden, zijn er bij het archeologisch onderzoek ook in de naaste omgeving losse delen geborgen die mogelijk tot deze grafkist behoorden.

De grafkist was nog deels bedekt met aarde die zich aan het oppervlak had vastgehecht.

De grafkist was niet compleet bewaard gebleven. Delen ervan zijn zeer waarschijnlijk verloren gegaan bij het delven van een nieuw graf dat deze grafkist heeft doorsneden. Mogelijk ook zijn er delen verloren gegaan tijdens vroegere grondwerkzaamheden bij het herstellen of vernieuwen van de kerkvloer.

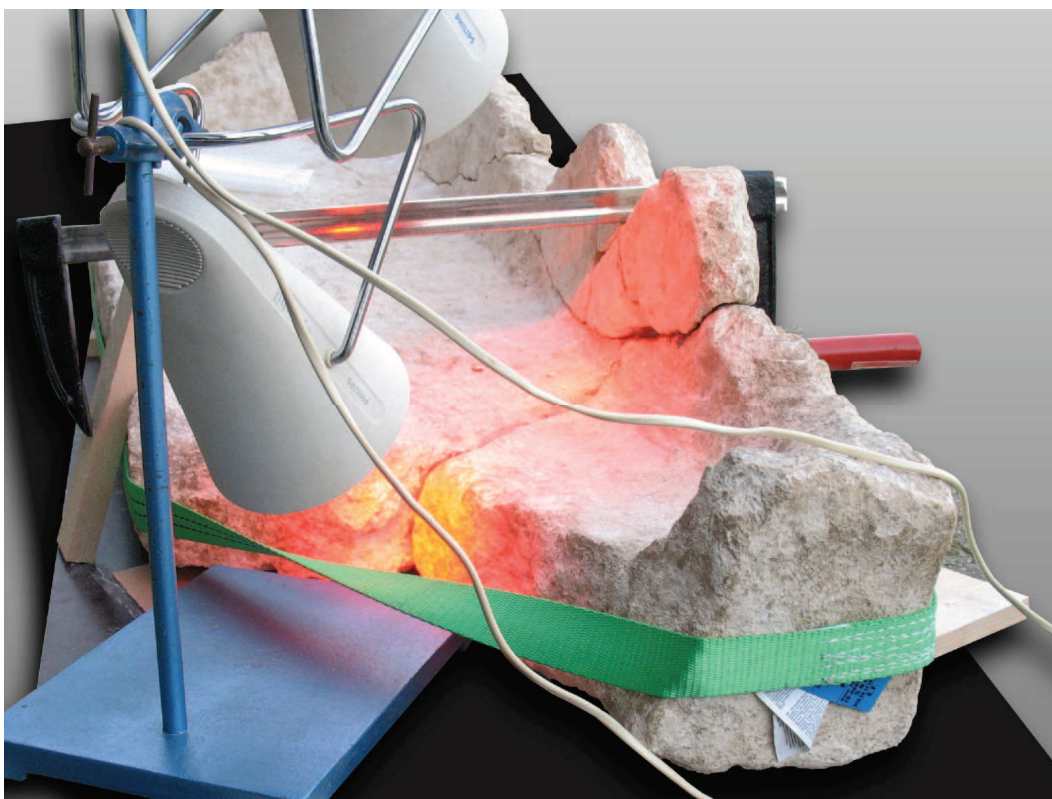

De behandeling van de stenen grafkist

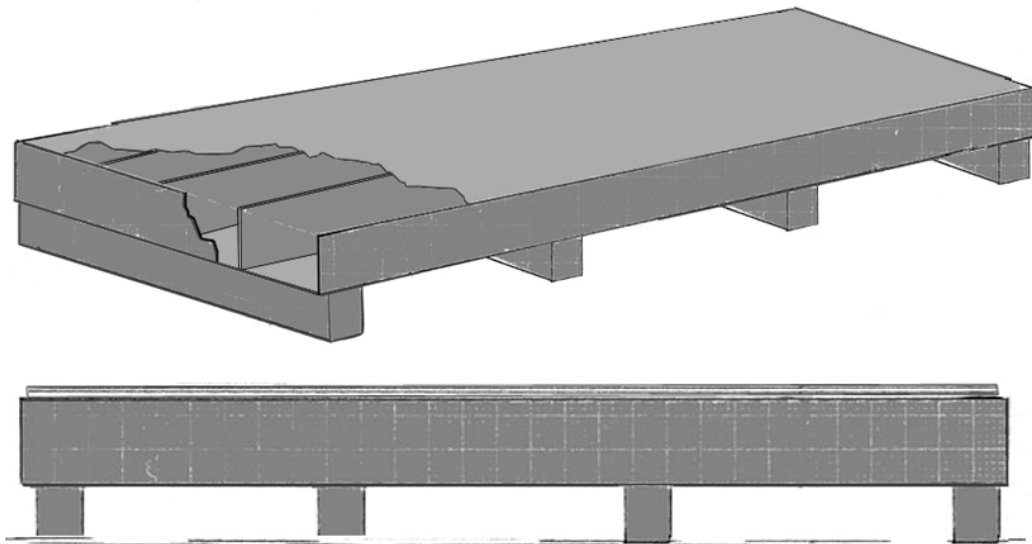

Gezien de slechte toestand van de kalksteen zijn de delen van de grafkist voorzichtig handmatig gereinigd. Hardnekkige vervuiling is door middel van een geëigende stoomcleaner gereinigd waarmee gericht de intensiteit van reinigen werd aangepast. Om de kalksteen voldoende stabiliteit te geven voor het verlijmen zijn alle delen geïmpregneerd met Mowilith. Daarna zijn de losse delen van de bodem van de grafkist op een stevige vlonder gepositioneerd.

Aan de los aangeleverde fragmenten heeft onderzoek plaatsgevonden naar mogelijk passende delen. De passende delen zijn op hun oorspronkelijke plaats teruggezet en verlijmd met epoxyhars. Omdat de breukvlakken verbrokken waren en niet meer geheel sluitend pasten werd de epoxyhars verdikt met een thixotroop waardoor een opvullende verlijming tot stand kwam. Om een betere hechting van de lijm te verkrijgen en om de uithardingstijd te verkorten, werd de verlijming van de delen uitgevoerd onder verwarming met infrarood lampen. Tijdens het uithardingproces zijn de delen door middel van klemmen en spanbanden in hun juiste positie gehouden. De aanwezige breuken in de steen zijn door middel van injectie verlijmd. De openstaande breuken en enkele ontbrekende fragmenten van de breukranden zijn voorzien van een aanvulling met Monulit. De aanvullingen zijn voorzien van een structuur en zijn geretoucheerd overeenkomstig het origineel.

Permanente ondersteuning

Gezien de instabiele toestand van de kalkstenen grafkist was het noodzakelijk om deze op een permanente drager te plaatsen. Deze permanente drager is tevens noodzakelijk om de stenen grafkist te kunnen verplaatsen zonder het risico te lopen dat er nieuwe breuken ontstaan of aangebrachte aanvullingen losraken. Gezien het gewicht van de stenen grafkist en de afmetingen ervan, waarbij vooral de lengte belangrijk is, werd de drager in een degelijke constructie uitgevoerd.

De ondersteuning is geheel uitgevoerd in staal en heeft een sandwichconstructie, een gesloten constructie waarbij in de binnenruimte rechtopstaande ribben zijn aangebracht. Deze constructie biedt een hoge stabiliteit en voorkomt doorbuigen tijdens het verplaatsen. Ook is de ondersteuning voorzien van vier dragende dwarsbalken die het geheel overdwars extra stabiliseren en daarmee een torsiebeweging voorkomen. De ondersteuning is geheel uitgevoerd in staal en is voorzien van een matzwarte kleur. Het geheel kan door middel van een heftruck of met hijsbanden worden verplaatst.

De kalkstenen grafkist is op een permanente ondersteuning geplaatst.

Omdat de grafkist aan de onderzijde een onregelmatige vorm heeft zou de grafkist slechts op enkele punten op de permanente drager rusten. Hierdoor zouden drukpunten ontstaan waarop het gewicht van de grafkist onregelmatig wordt verdeeld. Om er zorg voor te dragen dat het gewicht van de grafkist gelijkmatig wordt verdeeld zijn tussen de permanente drager en de grafkist zes steunblokken aangebracht. Deze steunblokken zijn uitgevoerd in kunstmortel en zijn aangepast aan de ongelijke structuur van de bodem. Tevens zorgen deze steunblokken ervoor dat de grafkist optisch recht op de permanente ondersteuning kon worden geplaatst.

De steunblokken hebben een goede hechting met de onderzijde van de grafkist, ze kunnen echter vrij gemakkelijk van de ondersteunende drager losgehaald worden. Verder voorkomen de steunblokken een direct contact met het staal waarvan de ondersteunende drager is gemaakt.

De restauratie van deze kalkstenen grafkist is tot de hoogte uitgevoerd zoals deze bewaard is gebleven. Aangezien het ontbreken van grote delen van deze grafkist op historische gebeurtenissen is terug te voeren is deze dan ook slechts zo ver gerestaureerd zoals deze bij het archeologisch onderzoek is geborgen. Dit heeft vooral betrekking op de ontbrekende hoek van het voeteneind waar de grafkist doorsneden werd bij het aanleggen van een nieuw graf. Daarnaast zijn er geen randdelen aangetroffen die informatie konden geven over de oorspronkelijke hoogte van deze grafkist waardoor een (gedeeltelijke) reconstructie niet meer tot de mogelijkheden behoorde.

Bij de restauratie zijn zowel de structuur als de kleur van de aanvullingen aangepast aan de originele steen. Deze zijn echter dusdanig uitgevoerd dat deze bij een nauwkeurige bestudering wel herkenbaar zijn. Verder is er zorg voor gedragen dat de stenen grafkist zijn antieke uiterlijk heeft behouden.

De stenen grafkist werd op 22 oktober 2010 in de St. Annakerk te Aldeneik teruggeplaatst. Hiervoor is in de vloer een verdiepte vitrine aangebracht die zich linksachter in de kerk bevindt.

Bij het plaatsen van de grafkist werd gebruik gemaakt van een mobiele hijsinstallatie. Echter gezien het gewicht en de grote afstand die overbrugd moest worden werd het plaatsen ervan deels met handkracht uitgevoerd. Een precies werk waarbij vele handen te pas kwamen.

De wanden en de vloer van de verdiepte vitrine waren door de bouwonderneming vooraf van een passende kleur voorzien. Op de bodem werd een laagje van fijn gemaakte mortel aangebracht, afkomstig van de originele mortelvloer, waarvan tijdens het archeologisch onderzoek delen werden vrijgelegd. De mortellaag is geïmpregneerd met PVAc.

Het plaatsen van de grafkist werd uitgevoerd door de firma Building n.v onder toezicht van architectenbureau Erik Martens & Partners.